

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Ludvíka Davida (soudce zpravodaj), soudkyně Kateřiny Šimáčkové a soudce Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatelky **Římskokatolické farnosti – prelatury Český Krumlov**, se sídlem v Českém Krumlově, Horní 156, zastoupené advokátem JUDr. Jakubem Křížem, Ph.D., se sídlem v Praze 6, Thákurova 676/3, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2020 č. j. 28 Cdo 1010/2020-334 a rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 12. 2019 č. j. 4 Co 133/2018-276, za účasti **Nejvyššího soudu a Vrchního soudu v Praze**, jako účastníků řízení, a **Lesů České republiky, s. p.** se sídlem v Hradci Králové, Přemyslova 1106/19, zastoupeného advokátem JUDr. Lukášem Eichingerem, MBA, se sídlem v Praze 1, Veleslavínova 8, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

- I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2020 č. j. 28 Cdo 1010/2020-334 a rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 12. 2019 č. j. 4 Co 133/2018-276 bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Tato rozhodnutí se ruší.**

O d ů v o d n ě n í

I.

Shrnutí průběhu řízení před obecnými soudy a obsahu ústavní stížnosti

1. Římskokatolická farnost – prelatura Český Krumlov (dále převážně jen „stěžovatelka“) napadla ústavní stížností podanou dne 9. 7. 2020 usnesení Nejvyššího soudu (dále též „dovolací soud“) a rozsudek Vrchního soudu v Praze (dále též „odvolací soud“) pro tvrzené porušení ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a podle čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jakož i práva na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.
2. Obecné soudy projednávaly žalobu Lesů České republiky, s. p. (dále též „vedlejší účastník“) o nahrazení dvou rozhodnutí Státního pozemkového úřadu, Krajského pozemkového úřadu pro Jihočeský kraj (dále jen „pozemkový úřad“) ze dnů 14. 10. a 20. 10. 2016, jimiž byly stěžovatelce vydány dva pozemky, a to parc. č. XX v kat. úz. Záluží nad Vltavou a parc. č. XX v kat. úz. Zátés (dále jen „předmětné nemovitosti“). Žalobní petit, s procesní oporou v § 244-250l hlavy první části páté zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), zněl na nahrazení obou rozhodnutí správního orgánu výrokem soudu, že se předmětné nemovitosti

nevydávají. Stěžovatelka byla tzv. dalším účastníkem řízení, neboť byla účastníkem řízení před správním orgánem.

3. Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „soud prvního stupně“) rozhodl rozsudkem ze dne 29. 1. 2018 pod sp. zn. 11 C 143/2016, 11 C 144/2016-226 tak, že se žaloba zamítá.

4. Soud prvního stupně vzal za prokázané, že původním vlastníkem předmětných nemovitostí zemědělského charakteru i účelu hospodaření bylo Erzdechantei (Arciděkanství) in Krumau, jak zapsáno ve vložce č. 766 zemských desek pro katastrální území Český Krumlov. Po roce 1989 došlo ke sloučení čtyř církevních právnických osob a stěžovatelka se ke dni 26. 5. 2003 stala jejich právním nástupcem. V době rozhodné pro posouzení této věci (1945-1950) jednala se státem, jak patrné i z předložených listin, Prelatura v Českém Krumlově (dále též jen „Prelatura“).

5. Z vyhlášky Okresní správní komise v Kaplici ze dne 18. 10. 1945 (dále též jen „konfiskační vyhláška“) soud prvního stupně zjistil, že tento orgán označil, a to s titulem konfiskace podle § 1 odst. 1 dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa (dále převážně jen „dekret č. 12/1945 Sb.“), pod č. 69 seznamu konfiskovaných věcí „*Děkanství Krumlov*“ (přesněji Děkanství v kolonce Jméno a příjmení a Krumlov v kolonce Byt). Jiné údaje nejsou uvedeny; vyhláška byla vyvěšena a po uplynutí lhůty sejmuta podle tehdejší správní procedury. Obsahem zjištění soudu prvního stupně je též skutečnost, že Ministerstvo zemědělství dne 19. 3. 1948 svým rozhodnutím č. j. 7012/48-IX/R-12 zrušilo podle zákona č. 142/1947 Sb., o revisi první pozemkové reformy (dále převážně jen „zákon č. 142/1947 Sb.“), dřívější rozhodnutí o propuštění nemovitostí Prelatury Český Krumlov ze záboru podle zákona č. 215/1919 Sb. (tj. zákona upravujícího tzv. první pozemkovou reformu) a prohlásilo nemovitosti za opět zabrané a vyvlastněné. Dopisem téhož ministerstva ze 14. 4. 1948 byla dána Prelatuře v Českém Krumlově výpověď z hospodaření na nemovitostech a dopisem tohoto správního orgánu ze stejného dne bylo knihovní žádostí žádáno o poznamenání převzetí nemovitostí. Ministerstvo zemědělství posléze přidělovou listinou z 23. 7. 1949 rozhodlo o přidělu lesního majetku dosud velkostatku Prelatury (včetně předmětných nemovitostí) Československým státním lesům, národnímu podniku. Krajský národní výbor v Českých Budějovicích výměrem ze dne 10. 3. 1950 k odvolání Prelatury potvrdil výměr Okresního národního výboru v Českém Krumlově ze dne 9. 2. 1950, jímž se rozhodlo o výkupu téhož pozemkového vlastnictví podle zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě; dále jen „zákon č. 46/1948 Sb.“).

6. Z provedených důkazů dospěl soud prvního stupně k závěru, že konfiskace zemědělského majetku Prelatury v Českém Krumlově podle dekretu č. 12/1945 Sb. nebyla prokázána. Jediný dokument, vyhláška Okresní správní komise v Kaplici ze dne 18. 10. 1945, trpí zásadní vadou - neurčitostí v označení subjektu, jehož se týká. Naopak je shromážděna celá řada důkazů svědčících pro závěr o postupu státu podle zákona č. 142/1947 Sb. Majetek byl pak Prelatuře odňat státem podle rozhodnutí provádějících zákon č. 142/1947 Sb. a stalo se tak v rozhodném období od 25. 2. 1948, což odpovídá restitučnímu titulu podle § 5 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů [(zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi); dále převážně jen „ZMV“]. Neuplatní se tedy výluka z konfiskace stanovená v § 8 odst. 1 písm. h) ZMV,

podle níž se nevydávají věci konfiskované podle dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. (zde o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy).

7. Soud prvního stupně dovedl nicotnost konfiskační vyhlášky a poznamenal, že byl podle rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 1604/2016 (a obdobně podle rozhodnutí téhož soudu sp. zn. 22 Cdo 2148/2001, 28 Cdo 2020/2005, 28 Cdo 1473/2006, 28 Cdo 911/2010, jakož i podle nálezu sp. zn. I. ÚS 405/98) oprávněn zkoumat toliko procesní aspekty konfiskační vyhlášky jako správního aktu. Tedy zda byla vydána v mezích pravomoci příslušného správního orgánu a zda je pravomocná a vykonatelná – jinak by šlo o paakt. O takový nicotný správní akt tu však jde, a to i přes názor restituční judikatury, že pro období do 25. 2. 1948 nebylo nutné v konfiskačních výměrech či vyhláškách jakkoli specifikovat zestátněný majetek, neboť dotčený subjekt byl již uvedením svého jména dostatečně kategorizován.

8. K odvolání vedlejšího účastníka odvolací soud rozsudkem ze dne 12. 12. 2019 č. j. 4 Co 133/2018-276 změnil ve výroku I. rozsudek soudu prvního stupně tak, že se předmětné nemovitosti stěžovatelce nevydávají, čímž se obě rozhodnutí pozemkového úřadu nahrazují.

9. Odvolací soud konstatoval, že soudy nejsou v civilním řízení oprávněny přezkoumávat správnost správního aktu, což platí i pro restituční řízení. Soudy tedy nejsou oprávněny k přezkumu postupu a rozhodnutí správního orgánu v minulosti v řízení skončeném před 25. 2. 1948. Ústavní soud již dříve v nálezu ze dne 20. 2. 1997 sp. zn. III. ÚS 225/96 uvedl, že nynější soudy ani správní orgány nejsou „*oprávněny k přímým zásahům a k rušení pravomocných rozhodnutí z minulého období. (...) pokud jde o správní akty přijaté v tzv. rozhodném období, jsou uvedené orgány oprávněny v případech restitučních řízení posuzovat dopad těchto rozhodnutí z hlediska v úvahu přicházejících restitučních titulů, uvedených v restitučních předpisech.*“

10. Konfiskační vyhláška ze dne 18. 10. 1945 byla vydána podle § 1 odst. 1 písm. a) dekretu č. 12/1945 Sb. a stalo se tak před počátkem rozhodného období, z čehož plyne, že právní předchůdce stěžovatelky byl považován za osobu německé národnosti, byť se jednalo o osobu právnickou. Dopad konfiskační vyhlášky ani její soulad s tehdy platnými právními předpisy přezkoumávat nelze (i když se odvolací soud zmínil též o judikatuře k nicotnosti správního aktu).

11. Stanovisko Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 spojuje zákonné účinky konfiskací již s označením vlastníka, i bez identifikace jeho majetku. V posuzované věci se tak podle odvolacího soudu stalo slovy Děkanství Krumlov, přičemž název „děkanství“ byl již od 17. století nahrazován názvem „vikariát“, což nyní značí, že akt konfiskace vůči děkanství dopadal na všechny jeho farnosti. Odnětím majetku státem na základě konfiskace podle dekretu č. 12/1945 Sb. nemohla být způsobena žádná majetková křivda a nebylo nutné je deklarovat cestou vyhlášek či výměrů okresních národních výborů (jejich správních komisí).

12. Upravuje-li ZMV zákonnou překážku vydání věci v § 8 odst. 1 písm. h) tak, že se nevydává věc konfiskovaná na základě dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb., pak se tato výluka musí vztahovat na majetek, jenž byl konfiskován ještě před rozhodným restitučním obdobím, tedy před datem 25. 2. 1948. Právní předchůdce stěžovatelky již tehdy pozbyl vlastnické právo k předmětným nemovitostem, tedy jsou bez významu

jakákoliv tvrzení stěžovatelky o další dispozici s nemovitostmi - včetně rozhodnutí vydaných podle zákona o revizi první pozemkové reformy, neboť jejich účinkem mohlo být pouze to, že se vztahovala k majetku, který již právnímu předchůdci stěžovatelky v té době nepatřil.“

13. Stěžovatelka podala dovolání k Nejvyššímu soudu, ten je však usnesením ze dne 21. 4. 2020 č. j. 28 Cdo 1010/2020-334 odmítl.

14. Důvody usnesení jsou postaveny především na závěru, že se účinky konfiskací podle dekretů č. 12/1945 Sb. i č. 108/1945 Sb. (dále již podrobněji jen k dekretu č. 12, o který se tu jedná) vázaly zásadně na datum nabytí jejich účinnosti (zde 23. 6. 1945). Konkrétní konfiskační rozhodnutí (vyhláška, výměr), byla-li vydána, měla jen deklaratorní povahu. Stran posuzování případných vad konfiskačního řízení odkázal dovolací soud na stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2005 sp. zn. Pl. ÚS-st. 21/05 (dále jen „stanovisko Pl. ÚS-st. 21/05“) a na navazující vlastní judikaturu. Podle obojího jsou skutečnosti nastalé před 25. 2. 1948 *„dokonányi jak z pohledu práva mezinárodního, tak i z pohledu práva vnitrostátního“*. Obecné soudy jsou v restitučním řízení zcela výjimečně oprávněny posuzovat dopad správních aktů přijatých v rozhodném období z hlediska relevantních restitučních titulů, přičemž *„došlo-li jimi k dokončení sporu, který započal před počátkem rozhodného období, jest za restituční důvod možno považovat zneužití dekretu prezidenta republiky“* (nález ze dne 31. 8. 1998 sp. zn. IV. ÚS 309/97).

15. Předmětnou konfiskaci podle dekretu č. 12/1945 Sb. tedy již *„nelze posuzovat z hlediska procesních vad či nicotnosti vydaného správního rozhodnutí“*. Ostatně ke konfiskaci podle citovaného dekretu zpravidla docházelo přímo ze zákona (dekretu) bez správního řízení, byl-li vlastník věci jako osoba, jejíž majetek konfiskaci podléhal, státními orgány označen a sám nenavrhl, aby bylo rozhodnuto ve správním řízení (nebo vydání deklaratorního aktu neuznal za potřebné sám správní úřad). Tvrzení o vadách rozhodnutí vydaného v konfiskačním řízení není samo o sobě způsobilé účinky konfiskace zpochybnit.

16. Dovolací soud nepovažoval za správnou námitky stěžovatelky, že se odvolací soud patřičně nevypořádal s jejími tvrzeními o momentu přechodu nárokovaných pozemků na stát. Ani pozdější právní náhled státních orgánů na vlastnický režim majetku Prelatury v Českém Krumlově nemohl nic změnit na odnětí předmětných nemovitostí ještě před rozhodným obdobím. Jinak by tehdy stát rozhodoval o majetku, jenž mu již předtím vlastnicky náležel. Kritizuje-li dovolatelka právní posouzení věci odvolacím soudem, odkazujíc na interpretační pravidlo *ex favore restitutionis*, pak ani snaha o volbu interpretace vstřícné vůči potenciálně oprávněným osobám nemůže vést k tomu, aby soudy překračovaly zákonný režim majetkového vyrovnání s církvemi.

17. Usnesení dovolacího soudu a rozsudek odvolacího soudu napadla stěžovatelka ústavní stížností. V podrobně rozvedených stížnostních bodech vytkla obecným soudům ústavněprávní deficit, jež v jejich rozhodnutích spatřuje.

18. Usnesení dovolacího soudu má být vadné z hledisek a) neurčitého označení povinné osoby v konfiskační vyhlášce, b) odmítnutí posoudit konfiskaci z hlediska nicotnosti konfiskační vyhlášky, c) absence důkazních zjištění (a jejich posouzení)

k odnětí předmětných nemovitostí podle zákona č. 142/1947 Sb., d) nerespektování restituční podstaty věci.

19. Při žádoucí odpovědi na otázku nicotnosti konfiskační vyhlášky se měl dovolací soud zabývat opakovaně tvrzenou absolutní věcnou nepřislušností okresní správní komise zahrnout předmětné nemovitosti do konfiskační vyhlášky. Podle § 1 dekretu č. 12/1945 Sb. nemohlo jít o příslušnost podle písm. a), neboť ta se vztahovala na fyzické osoby německé a maďarské národnosti. Kdyby měla stěžovatelka údajně náležet pod písm. b), resp. c) téhož ustanovení (majetek zrádců a nepřátel republiky, majetek obchodních korporací), pak by o konfiskaci musel rozhodnout zemský národní výbor, případně ministerstvo zemědělství spolu s ministrem vnitra.

20. Stěžovatelka nesouhlasí s názorem dovolacího soudu, podle něhož Ústavní soud nemohl dospět k závěru o nicotnosti správních aktů, vydaných ke konfiskacím správními orgány před počátkem rozhodného restitučního období. Nebyl připuštěn přezkum věcných vad správních rozhodnutí takto vydaných, zatímco jejich procesní posouzení nebylo vyloučeno.

21. Stěžovatelka je dodnes bez přerušení vlastníkem předmětných nemovitostí vedených v pozemkové knize pod parcelními čísly, jež odpovídají označení pozemků ve vlastnictví ještě právního předchůdce Prelatury v dřívější knihovní vložce č. 766. Ač mělo údajně dojít ke konfiskaci, do knihovní vložky nebylo zasaženo.

22. Není důvodné argumentovat absencí obrany Prelatury v Českém Krumlově proti konfiskační vyhlášce. Stát ji totiž utvrzoval svým postojem v tom, že předmětné nemovitosti nepovažuje za konfiskované. Zahrnul je do pozemkové reformy podle zákona č. 142/1947 Sb. a až do skončení řízení podle tohoto zákona pozemky nepřevzal.

23. Stran aplikovatelnosti dekretu č. 12/1945 Sb. na církevní subjekty se stěžovatelka, kromě vlastních tvrzení, opírá o odborné posudky prof. Weyra a doc. Kopa z let 1946 a 1947, jež konstatují, že ustanovení dekretu č. 12/1945 Sb. na zemědělský majetek katolické církve nemohla dopadat. Též korespondence Prelatury v Českém Krumlově s Ministerstvem školství a osvěty, jakož i obecné stanovisko téhož ministerstva vyznívají kontroverzně vůči postupům správních orgánů při občasných konfiskacích církevního majetku, a to jak z hlediska věcného, tak i z hlediska jejich procesní příslušnosti. Stěžovatelka předložila obecným soudům dokumenty ke konfiskaci zemědělského majetku kláštera premonstrátů v Teplé (sdělení Ministerstva zahraničních věcí, pokyn Zemského národního výboru v Praze Okresní správní komisi v Teplé, sdělení Ministerstva vnitra Ministerstvu zemědělství), z nichž se podává, že případná konfiskace neměla být s přímými následky dovršena na okresní úrovni, ale podle § 3 odst. 2 dekretu č. 12/1945 Sb. o ní měl rozhodovat v první instanci zemský národní výbor.

II.

Vyjádření účastníků a vyžádané důkazy

24. Nejvyšší soud podal k ústavní stížnosti prostřednictvím předsedy senátu 28 Cdo vyjádření, v němž navrhuje ústavní stížnost odmítnout jako zjevně neopodstatněnou. Nesdílí přesvědčení stěžovatelky, že mělo dojít k zásahu do jejího vlastnického práva. Stran námitky stěžovatelky o porušení spravedlivosti procesu uvádí s podporou judikátů

včetně stanoviska Pl. ÚS-st. 21/05, že již podle odvolacího soudu bylo označení právního předchůdce stěžovatelky v konfiskační vyhlášce dostatečně určité a nemohl tedy nastat extrémní rozpor mezi provedeným důkazem a skutkovým zjištěním z něj učiněným. Ústavní soud navíc v nález ze dne 23. 6. 2020 sp. zn. IV. ÚS 2056/18 uvedl, že ani podrobení nemovitosti postupu podle zákona č. 142/1947 Sb., o revizi první pozemkové reformy, ničeho nemění na konfiskaci nemovitostí ex lege podle dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb. Bylo naopak logické, že si po 25. 2. 1948 chtěl nedemokratický režim „pojistit“ přechod nemovitostí na stát. Ani v případě, že probíhaly dvě paralelní konfiskace, nemělo pozdější řízení za následek anulaci dřívějšího (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2020 sp. zn. 28 Cdo 2620/2019, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2019 sp. zn. 28 Cdo 4000/2018, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2017 sp. zn. 28 Cdo 3921/2017).

25. Vrchní soud v Praze ve vyjádření k věci setrval na svém právním názoru, dovedl, že ústavní garance nebyly dotčeny a navrhl, aby byla ústavní stížnost odmítnuta.

26. Ve vyjádření Lesů České republiky, s. p. jako vedlejšího účastníka řízení se navrhuje ústavní stížnost jako nedůvodnou zamítnout. Vedlejší účastník zdůrazňuje správnost závěru přezkumných soudů ve vztahu ke konfiskační vyhlášce o předmětných nemovitostech. Uvádí s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu, že konfiskační správní akty nelze věcně přezkoumávat. Zásada ex favore restitutionis nemůže vést k překročení zákonem stanoveného režimu majetkového vyrovnání s církvemi. Podle vedlejšího účastníka nelze ani oprávněně dovést, že by skutková zjištění uvedená v napadených rozhodnutích obecných soudů byla v rozporu s provedeným dokazováním. Stěžovatelkou položené právní otázky byly oběma soudy zodpovězeny.

27. Stěžovatelka v replice k vyjádřením předestřela svou verzi vzniku konfiskační vyhlášky, oproti tomu zdůraznila právní aspekty postupu podle zákona č. 142/1947 Sb. a opětovně nesouhlasila s interpretací zejména stanoviska Pl. ÚS-st. 21/05 oběma soudy. Dekret č. 12/1945 Sb. byl podle ní použit v minulosti nesprávně a nynějším přístupem odvolacího i dovolacího soudu k jeho aplikaci vznikla stěžovatelce další majetková křivda, v rozporu s účelem restitučního zákonodárství.

28. Ústavní soud si vyžádal od Krajského soudu v Českých Budějovicích nalézací spis, vedený ve spojených věcech obou pozemků pod sp. zn. 11 C 143/2016, 11 C 144/2016, a učinil předmětem svého posouzení též jeho obsah včetně listinných příloh.

III.

Předpoklady věcného projednání návrhu

29. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 a contrario zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů; dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Byla podána v otevřené lhůtě (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu) a splňuje i ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 34, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Poněvadž Ústavní soud neshledal důvody pro odmítnutí ústavní stížnosti pro nepřípustnost či zjevnou neopodstatněnost návrhu ve smyslu § 43 citovaného zákona, přikročil k meritornímu posouzení věci, aniž by považoval za nezbytné současně nařídít jednání (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

IV.

Meritorní posouzení věci

IV. a/

Zásada *in favorem restitutionis*

30. Zásada *in favorem (ex favore, favor) restitutionis* zazněla silně zejména v odůvodnění nálezu ze dne 29. 5. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 10/13 (N 96/69 SbNU 465; 177/2013 Sb.). Citovaný nálezu ji však převzal již z dřívějšíka – postačí zmínit nálezu ze dne 27. 11. 2012 sp. zn. I. ÚS 1703/09 (N 196/67 SbNU 531) nebo nálezu ze dne 12. 1. 2006 sp. zn. I. ÚS 437/03 (N 11/40 SbNU 91). Po orgánech státu se žádá respekt k hodnotovým základům církevních restitucí v případech, jež vyžadují posouzení individuálních skutkových okolností.

31. Přístup k uvedené zásadě Ústavní soud postupně dotváří. Má to svůj význam, neboť prvek individuální spravedlnosti při existenci jedinečných skutkových okolností je přítomen prakticky v každé projednávané restituční věci. V nálezu ze dne 22. 6. 2020 sp. zn. III. ÚS 4121/18 Ústavní soud vcelku zdrženlivě v bodech 25, 26 podotkl, že výklad konkrétní restituční normy musí vzít v úvahu, že zásada *in favorem restitutionis* není sama o sobě ústavněprávním požadavkem, nýbrž podpůrným kritériem posouzení uplatněného restitučního nároku. Neopomněl však dodat, že uplatnění této zásady je z podstaty věci intenzivnější, je-li výklad rozhodné právní normy obtížnější. Jiným příkladem aplikace citované zásady v právním prostředí ZMV je nálezu ze dne 13. 9. 2019 sp. zn. II. ÚS 2426/19. Z jeho bodu 14 se podává, že zásada *in favorem restitutionis* působí v rámci teleologického výkladu, přičemž nelze odhlížet ani od jiných obecně akceptovaných interpretačních metod. Vysoký stupeň obecnosti této zásady spolupůsobí při použití teleologické interpretace ve směru náležitého zkoumání smyslu vykládaného ustanovení.

32. Všechny předestřené aspekty aplikace zásady *in favorem restitutionis* mají své místo při posouzení této restituční věci.

IV. b/

Přezkum deklaratorních správních aktů

33. Účinky dekretu č. 12/1945 Sb. nastaly 23. 6. 1945, tedy dnem jeho vyhlášení. Jeho § 1 odst. 3 ve větě druhé stanovil, že „*Pochybné případy předloží okresní národní výbor zemskému národnímu výboru, který je se svým dobrozdáním postoupí ke konečnému rozhodnutí ministerstvu zemědělství, které rozhodne v dohodě s ministrem vnitra.*“ Kromě toho § 3 odst. 1 citovaného dekretu definoval zrádce a nepřátele republiky, tedy ty fyzické i právnické osoby (předtím jsou v § 1 zmíněny akciové a jiné společnosti a korporace), které záměrně a aktivně, kolektivně či individuálně sloužily způsobem tamtéž popsanými okupační moci. O tom, zda fyzická nebo právnická osoba spadá pod osobní rozsah dekretu, rozhodoval podle § 3 odst. 2 dekretu zemský národní výbor (příslušný podle obvodu, v němž dotčená nemovitost leží) na návrh příslušného okresního národního

výboru. Pochybné případy měly být i zde předloženy zemským národním výborem ke konečnému rozhodnutí ministerstvu zemědělství v dohodě s ministrem vnitra. Vládní nařízení č. 4/1945 Sb. pak v § 6 stanovilo, že v obcích nebo okresech s převážnou většinou státně nespolehlivého obyvatelstva budou jmenovány pro dočasnou správu (s pravomocemi národních výborů včetně rozhodovací) správní komise, jež přiberou ke spolupráci zástupce státně spolehlivého obyvatelstva. V konfiskačních věcech výše popsanych bylo rozhodováno formou výměrů nebo vyhlášek.

34. Podle usnesení ze dne 10. 11. 1994 sp. zn. IV. ÚS 89/94 (U 20/2 SbNU 251) došlo-li k vydání rozhodnutí podle § 3 odst. 2 dekretu č. 12/1945 Sb., pak postačilo, byl-li původní vlastník konfiskovaných nemovitostí „*kategorizován*“. I tam, kde tato rozhodnutí, „*ve vztahu k určité části majetku*“, nebyla vydána, nebo nebyla zapsána v pozemkové knize, byl nepochybně i v těchto případech dán průchod účinkům přechodu konfiskovaného majetku ex lege.

35. Nález ze dne 9. 11. 1995 sp. zn. IV. ÚS 32/95 (N 76/4 SbNU 231) dovedl, že v restitučním řízení nejsou sice soudy oprávněny „*k přímým zásahům a k rušení pravomocných rozhodnutí z minulého období, pokud však jde o správní akty přijaté v tzv. rozhodném období, jsou oprávněny posuzovat jejich dopad z hlediska v úvahu přicházejících restitučních titulů*“, a to „*i v případech, kdy ke ztrátě majetku došlo před rozhodným obdobím*“.

36. Zde nutno zmínit kontroverzní nález ze dne 20. 10. 1999 sp. zn. II. ÚS 405/98 (N 146/16 SbNU 87), jenž generalizoval skutečnost, že v daném případě byl jako správní deklaratorní akt vydán konfiskační výměr, a v podstatě obecně dovedl, že teprve konfiskačním výměrem je konfiskace majetku dovršena. Na spornosti tohoto názoru ničeho nemění následující jinak korektní závěry nálezu, podle nichž při přechodu majetku na stát ex lege účinností dekretu č. 12/1945 Sb., ač v konkrétním případě nebyly naplněny hmotněprávní podmínky konfiskace, lze na správní akt (konfiskační výměr), vydaný ve vztahu k tomuto majetku po 25. 2. 1948, pohlížet jako na akt politické perzekuce vydaný v rozporu s tehdy platnými právními předpisy.

37. Ke správním aktům, jimiž bylo deklarováno splnění podmínek konfiskace (dále převážně jen „*deklaratorní akty*“) se vyslovilo stanovisko Pl. ÚS-st. 21/05 v části III. Stvrzuje se, že skutečnosti nastalé před datem 25. 2. 1948 a jejich právní následky, nebyly-li dotčeny zvláštním zákonem č. 243/1992 Sb. v taxativně stanovených případech (navrácení státního občanství, po předchozí konfiskaci majetku tamtéž vyjmenovanými zákony, v důsledku čehož nabývá nyní občan v restituci status oprávněné osoby), jsou skutečnostmi dokonanými z pohledu práva mezinárodního i vnitrostátního. Ani správní orgány ani soudy tedy nyní nejsou, ve shodě s restituční prejudikaturou, „*oprávněny k přímým zásahům a k rušení pravomocných rozhodnutí z minulého období. Výjimečně však, ve věcech restitučních, Ústavní soud vyslovil názor, že pokud je o správní akty přijaté v tzv. rozhodném období, jsou uvedené orgány oprávněny posuzovat dopad těchto rozhodnutí z hlediska v úvahu připadajících restitučních titulů uvedených v restitučních předpisech.*“

38. Nejvyšší soud dospěl ve dvou věcech restituční povahy, v nichž přezkoumával správní rozhodnutí (nikoli přímo deklaratorní akty se vztahem ke konfiskacím) vydaná po 25. 2. 1948, k závěrům o rozsahu přezkumu těchto minulých rozhodnutí. V prvním svém rozsudku dovedl, že mimo rámec správního soudnictví jsou obecné soudy

oprávněny posuzovat takové správní akty jen se zřetelem k tomu, zda jde o akty nicotné (nulitní). U kategorií aktů věcně vadných i nezákonných platí presumpce jejich správnosti. Ve druhém rozsudku pak připojil, že kromě nulity je nutné vždy přezkoumat, zda je správní akt vydán v mezích pravomoci příslušného správního orgánu a zda je pravomocný nebo vykonatelný. Jde o rozsudek ze dne 26. 11. 1997 sp. zn. 2 Cdon 1393/97 (Rc č. 9/1999 Sbírky rozhodnutí a stanovisek) a rozsudek ze dne 17. 12. 1998 sp. zn. 3 Cdon 1091/96 (Rc č. 11/2000 téže Sbírky).

IV. c/

Interpretace výluky podle § 8 odst. 1 písm. h) zákona č. 428/2012 Sb.

39. Podle § 8 odst. 1 písm. h) ZMV věc nelze vydat v případě, že se jedná o „*věc konfiskovanou na základě dekretu prezidenta republiky č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa, nebo dekretu prezidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.*“

40. Zatímco restituční tituly (důvody) jsou v zákoně popsány jako skutečnosti vedoucí k majetkovým křivdám a vážící se k rozhodnému období od 25. 2. 1948, výluky z restitucí (z vydání věci, § 8 ZMV) již tak těsně s rozhodným obdobím z povahy věci svázány být nemohou. V některých případech je toto spojení užší, konkrétně u nemožnosti vydat církevní matriky, jež přešly do majetku státu podle § 27 zákona č. 268/1949 Sb., o matrikách [§ 8 odst. 1 písm. c) ZMV]. V několika dalších případech je výluka z vydání věci dána časovým odstupem mezi odnětím věci a restitučním procesem – v mezidobí mohl být pozemek zastavěn, tvoří území vojenského újezdu, národního parku, přírodní rezervace či je aktuálně užíván k jiným v ZMV vypočteným veřejně prospěšným účelům [§ 8 písm. a), b), d), e), f), g) ZMV].

41. Zařazení věcí konfiskovaných podle dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. přímo a výslovně mezi výluky z církevních restitucí však nastolilo výkladové otázky, a to zejména z hlediska časové působnosti ZMV vůči období do 25. 2. 1948 a oproti tomu od tohoto rozhodného restitučního data. Jde přitom o politické řešení, které Ústavní soud již akceptoval s tím, že nezakládá protiústavnost (nález sp. zn. Pl. ÚS 10/13, bod 211).

42. Konstantou interpretace zůstává teze, že skutečnosti nastalé před datem 25. 2. 1948, včetně právních následků jimi vyvolaných, jsou skutečnostmi dokonanými a nelze je rušit (body 14, 37). K samotné výluce z církevních restitucí podle § 8 odst. 1 písm. h) ZMV se Ústavní soud vyjádřil v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 jen z pohledu argumentace vůči návrhu na zrušení ZMV. Uvedl v bodě 208, že ke konfiskaci podle dekretu č. 12/1945 Sb. docházelo s okamžitou platností a bez náhrady, takže právním důvodem konfiskace je samotný dekret, nikoli až následné správní rozhodnutí. V tomtéž bodě však také doplnil, že při posouzení otázky, zda v tzv. rozhodném období došlo k majetkové křivdě, je třeba vyjít z toho, kdy bylo o splnění podmínek podle dekretu prezidenta republiky rozhodnuto a zda byly splněny.

43. Zákonodárce učinil dekry č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. explicitními kritérii v rámci relevantních restitučních zákonů podruhé. Poprvé se tak stalo v § 2 odst. 1 zákona č. 243/1992 Sb. (bod 37). Jinak byly dekry „nepřímým“ a limitovaným restitučním titulem pro případy odnětí věci z důvodů politické perzekuce a postupu porušujícího

obecně uznávaná lidská práva a svobody, a to skrze deklaratorní akty vydané od 25. 2. 1948 [§ 6 odst. 1 písm. r) zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku (zákon o půdě), ve znění pozdějších předpisů; § 2 odst. 3 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů]. Stala-li se nyní konfiskace podle těchto dekretů důvodem výluk z církevních restitucí, tj. hypotézou příslušné právní normy, pak vznikla v nyní posuzované věci otázka, zda se lze obejít bez posouzení obsahu a důsledků deklaratorních aktů vydaných již od účinnosti dekretu č. 12/1945 Sb., nebo ne. Pozemkový úřad a soud prvního stupně zvolily druhou variantu, zatímco odvolací a dovolací soud zastávají názor o nedotknutelnosti konfiskací, a to i z hlediska procesního (s výjimkou potenciálního zneužití deklaratorních aktů komunistickou mocí po 25. 2. 1948).

44. Nejvyšší soud, jak patrně vedle nynějšího odmítavého usnesení (bod 14) z jeho již konstantní judikatury k ZMV, opakuje zásadu, že konfiskaci podle dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. nelze posuzovat z hledisek procesních vad, nicotnosti, věcné nesprávnosti či dokonce rušení deklaratorních aktů. Konfiskace majetku nabyly účinnost ex lege a dokonány právními skutečnostmi jsou i navazující deklaratorní akty, přičemž zákon nestanoví opak (srov. z poslední doby rozsudek ze dne 1. 7. 2020 sp. zn. 28 Cdo 2620/2019, usnesení ze dne 13. 10. 2020 sp. zn. 28 Cdo 2970/2020).

45. Judikaturně se také upevňuje interpretace, podle níž platí výluka podle obou citovaných dekretů nejen pro období od 25. 2. 1948, ale současně i pro období od účinnosti dekretů do zmíněného data. Plyne to ostatně již z logiky věci, neboť dekrety nabyly účinnost v roce 1945 a podstatná část deklaratorních aktů byla vydána ještě před počátkem běhu rozhodného restitučního období. Konkrétně pak kupříkladu rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2620/2019 (citován již výše) rozlišuje v relaci k nárokovanému majetku církevního subjektu konfiskační vyhlášky vydané ve dnech 11. 10. 1945 a 5. 4. 1948. Zatímco první z nich představuje pro dovolací soud dokonanou skutečnost již samu o sobě překážející vydání věci, u druhé vyhlášky dochází soud k závěru, že ač byla vydána v rozhodném restitučním období, nepředstavovala mocenské zneužití konfiskace komunistickým režimem, ale zakončení průběžně realizované konfiskace majetku.

IV. d/

Vyjádření Nejvyššího soudu ve světle vztahu mezi konfiskací podle dekretu č. 12/1945 Sb. a odnětím věci podle zákona č. 142/1947 Sb.; recentní judikát Ústavního soudu

46. Ve vyjádření k ústavní stížnosti (bod 24) citoval Nejvyšší soud více svých rozhodnutí zasluhujících pozornost. V usnesení ze dne 26. 10. 2017 Nejvyšší soud opakovaně upozornil dovolatelku, že se podle § 16 odst. 1 písm. b) zákona č. 142/1947 Sb. ustanovení tohoto zákona nevztahují na půdu konfiskovanou podle dekretu č. 12/1945 Sb. V dané věci se stala spornou interpretace právního titulu vydání přidělové listiny; dovolací soud i na základě posledně citovaného ustanovení uzavřel, že nemohlo jít o příděl podle zákona č. 142/1947 Sb., ale muselo jít o příděl na základě konfiskace, jejíž účinky nastaly již ex lege podle dekretu č. 12/1945 Sb.

47. Dalším rozhodnutím, a to kasačním rozsudkem ze dne 9. 1. 2019 sp. zn. 28 Cdo 4000/2018, řešil Nejvyšší soud skutkově a právně již hraniční situaci kolize dekretu č. 12/1945 Sb. a zákona č. 142/1947 Sb. – tedy kolize výlukového důvodu a restitučního titulu.

48. Dovolací soud v rozsudku konstatoval, že tvrzení žalované dovolatelky (Česká republika – Státní pozemkový úřad) o odnětí sporných nemovitostí již na základě dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. „vykazuje „zřetelné napětí“ vůči závěru odvolacího soudu o odnětí nemovitostí až na základě zákona č. 142/1947 Sb. Pokud by platilo, že nemovitosti byly „účinně konfiskovány už dříve“, tedy před počátkem rozhodného období, žalující církevní subjekt by nebyl oprávněnou osobou podle § 3 a § 5 ZMV.

49. V odůvodnění rozsudku dovolací soud též porovnává dvojí alternativu. První je odnětí nemovitostí postupem podle zákona č. 142/1947 Sb., jež by založilo majetkovou křivdu reparaovatelnou v režimu ZMV. Druhou možností je nabytí vlastnictví státem již před počátkem běhu rozhodného období (scire podle konfiskačního dekretu), jež může znamenat, že následné správní akty podle zákona č. 142/1947 Sb. nevyvolají právní účinky podle tzv. revize první pozemkové reformy, neboť nemovitosti již předtím přešly do vlastnictví státu. Odvolacímu soudu se ukládá, aby tyto možnosti náležitě přezkoumal.

50. Vyjádření dovolací instance argumentuje, kromě vlastní judikatury nyní citované, též odkazem na nálezy Ústavního soudu ze dne 23. 6. 2020 sp. zn. IV. ÚS 2056/18. V této věci se objevila - jako v nyní posuzovaném případě - potenciální kolize zestátnění nemovitostí na základě konfiskace podle dekretu č. 12/1945 Sb. a jejich odnětí podle zákona č. 142/1947 Sb., tedy podle tzv. revize první pozemkové reformy. Ústavní soud v tomto nálezu shrnul svůj přístup v bodě 34 tak, že „*podrobení nemovitostí postupu podle zákona č. 142/1947 Sb. (...) ničeho nemění na konfiskaci nemovitostí ex lege*“ podle dekretu č. 12/1945 Sb. I kdyby probíhaly dvě „paralelní konfiskace“, nastoupivší nedemokratický režim si chtěl pouze „pojistit“ přechod nemovitostí na stát (scire postupem podle zákona č. 142/1947 Sb.). Historická paralelní snaha o zabavení majetku nemůže mít za následek zneplatnění předchozí konfiskace; po důsledném zhodnocení vzájemné souvislosti obou titulů zestátnění majetku nebylo shledáno porušení čl. 36 odst. 1 Listiny.

51. Ústavní soud však uzavírá, že se oba případy, dovolacím soudem citovaný i nyní řešený, liší v podstatných znacích po stránce skutkové a v návaznosti na to i po stránce právní.

52. Ve věci sp. zn. IV. ÚS 2056/18 byl východiskem posouzení deklaratorních aktů konfiskační výměr, vydaný k zemědělskému majetku církevní právnické osoby dne 17. 5. 1946 Ministerstvem zemědělství. Proti výměru byla podána stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu, poukazující na vady konfiskace včetně nedoručení výměru a absence označení nemovitostí. O stížnosti rozhodl Správní soud v Bratislavě dne 21. 11. 1951 tak, že ji zčásti zamítl a zčásti odmítl. Z odůvodnění přezkumného rozsudku nynějšího odvolacího soudu plyne, že se Ministerstvo zemědělství tehdy zabývalo otázkou působnosti zákona č. 142/1947 Sb. tak, že ji uzavřelo dvěma přípisy v roce 1949. V prvním z nich ze dne 17. 1. 1949 konstatovalo konfiskaci majetku církevního subjektu výměrem ze 17. 5. 1946, ve druhém z 21. 3. 1949 dodalo, že „*byl-li majetek řádu podroben revizi podle zák. č. 142/1947 Sb., bylo tak postupováno pro případ, že by konfiskace byla zrušena nebo nenastala-li by její právoplatnost.*“ V této věci tedy došlo

k aprobování deklaratorního aktu konfiskace a k jejímu dovršení, včetně převzetí nemovitostí, podle dekretu č. 12/1945 Sb.

53. V nyní posuzované věci se postup při zestátnění nemovitostí vyvinul odlišně. Konfiskační vyhláška Okresní správní komise v Kaplici ze dne 18. 10. 1945 nebyla provedena; žádný důkaz nevypovídá o opaku. Oproti tomu proběhl v celé šíři postup podle zákona č. 142/1947 Sb. Stalo se tak navíc v období po 25. 2. 1948, pro něž jsou namíste úvahy o perzekuci církevního subjektu. Ministerstvo zemědělství označilo rozhodnutím ze dne 19. 3. 1948 předmětné nemovitosti za (ve vztahu k záboru podle zákona č. 215/1919 Sb. o tzv. první pozemkové reformě) zabrané a vyvlastněné. Dopisem téhož ministerstva ze 14. 4. 1948 byla dána Prelatuře v Českém Krumlově výpověď z hospodaření na nemovitostech. Přídělovou listinou ze dne 23. 7. 1949 rozhodlo Ministerstvo zemědělství o přidělu pozemků Prelatury státnímu podniku určenému k hospodaření na nich. Krajský národní výbor v Českých Budějovicích pak výměrem z 10. 3. 1950 k odvolání Prelatury potvrdil platnost výkupu pozemků. V nyní posuzované věci tedy došlo k odnětí předmětných nemovitostí, včetně jejich převzetí státem, podle zákona č. 142/1947 Sb.

IV. e/

Ratio decidendi

54. Posuzovaný případ spadá do kontroverzního období československých dějin. Také z listin předložených účastníky sporu a čtených k důkazu je patrné napětí, panující v bezprostředně poválečném období mezi exekutivními složkami státu, konkrétně při rozhodování o personálních i majetkových otázkách nastolených prezidentskými dekrety i řadou dalších právních předpisů. Unorový převrat v roce 1948 pak způsobil, že neuzavřené procedury řešení těchto otázek byly zhusta zastaveny, deformovány či zneužity komunistickou mocí k perzekučním účelům s masivním porušováním lidských práv. Do obou těchto časových úseků spadají právní skutečnosti, jež se staly rozhodnými v tomto případě, který lze řadit mezi výjimečné.

55. Stěžovatelka tvrdí, že existují právní důvody, pro něž měly obecné soudy po zhodnocení minulých skutkových i právních dějů dát přednost takovému řešení, které jí po křivdě minulé nezpůsobí křivdu další. Má za to, že je oprávněnou osobou na základě naplněných požadavků restitučního titulu podle § 5 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. Jestliže odvolací i dovolací soud zastavily svůj přezkum obou rozhodnutí pozemkového úřadu již v důsledku svého závěru o dané výluce z restituce v podobě konfiskační vyhlášky [§ 8 odst. 1 písm. h) zákona č. 428/2012 Sb.], pak pochybily, neboť pro účely církevní restituce – podle stěžovatelky – byla konfiskační vyhláška správním aktem obsahově i procesně vadným a proto nicotným (paktem). Nezakládala tedy žádné právní účinky. Ke skutečnému odnětí předmětných nemovitostí došlo až aplikací zákona o revizi první pozemkové reformy č. 142/1947 Sb., a to správními rozhodnutími (spolu s převzetím nemovitostí) vydanými v rozhodném období – tedy na základě restitučního titulu.

56. Zákonnou úpravu výlučky z církevních restitucí podle § 8 odst. 1 písm. h) zákona č. 428/2012 Sb. lze označit za nesystémovou. Z dekretů č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb. jako dřívějšího základu pro závěr o zneužití deklaratorního aktu (vydaného od 25. 2. 1948) a tedy restituci se stala restituční výlučka, působící též pro období před 25. 2. 1948.

Spornými se tak mohou jevit i potenciálně perzekuční deklaratorní akty, vydané již v době nesvobody. Konkrétně pak v této věci - měla-li by existence deklaratorního aktu na základě dekretu č. 12/1945 Sb. znamenat nevyhovění restitučnímu nároku, muselo by být posouzení okolností spojených s vydáním takového aktu úplné a přesvědčivé. A to i s ohledem na námitky vyslovené proti němu stěžovatelkou. Přezkumné obecné soudy nebyly oprávněny uzavřít posouzení rozhodnutí pozemkového úřadu, jimiž byly nemovitosti vydány v restituci, kusým závěrem o naplnění výluky vyvozeným z jediné listiny, i když její obsah tomu *prima facie* snad mohl nasvědčovat. Jejich povinností bylo posoudit právní a skutkový dopad konfiskační vyhlášky, tedy i účinnost konfiskace z hlediska jejího provedení, což se evidentně nestalo.

57. Se závěrem obou přezkumných soudů o naplnění výluky z restituce podle § 8 odst. 1 písm. h) zákona č. 428/2012 Sb. koliduje podstatná právní skutečnost. Majetek stěžovatelky byl po 25. 2. 1948 podroben správnímu řízení podle tzv. revize první pozemkové reformy, tedy podle zákona č. 142/1947 Sb. Tento fakt je v obecné rovině výslovně uveden, dokonce jako první z vypočtených restitučních titulů, v § 5 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. Stran vzniklé kolize restituční výluky a restitučního titulu je nutné zdůraznit, že konfiskační vyhláška nebyla podle dostupných důkazů provedena. Rozhodnutí pozemkového úřadu ze dne 20. 10. 2016 výslovně uvádí, že žádný dokument o konfiskaci nebyl nalezen. Totéž zjištění činí soud prvního stupně s poukazem na sdělení Národního archivu v Praze (bod 17 rozsudku). Oproti tomu se podle důkazů předložených stěžovatelkou stal majetek Prelatury v Českém Krumlově předmětem dokončeného řízení o odnětí podle zákona č. 142/1947 Sb.

58. Osobě povinné (Lesy České republiky, s. p.) nebylo odepřeno posouzení jejich tvrzení, že je dán důvod výluky z církevní restituce předmětných nemovitostí, neboť tyto měly být konfiskovány podle dekretu č. 12/1945 Sb. na základě konfiskační vyhlášky. Ani stěžovatelce jako osobě oprávněné tedy nelze odepřít řádný přezkum tvrzení, že konfiskace nebyla provedena a že jí jako osobě oprávněné svědčí restituční titul.

59. Stěžovatelka nemůže očekávat, že by mohly obecné soudy posoudit konfiskační vyhlášku Okresní správní komise v Kaplici ze dne 18. 10. 1945 samu o sobě jako nicotný právní akt, že by výslovně konstatovaly její obsahové vady nebo ji posoudily jako vydanou nepříslušným správním orgánem. Brání tomu doktrína zásadní nedotknutelnosti relevantních právních předpisů a správních aktů, jež byly vydány před rozhodným datem 25. 2. 1948. Tyto právní skutečnosti jsou dokonány i za situace, kdy právní úprava restituční výluky podle § 8 odst. 1 písm. h) zákona č. 428/2012 Sb. směřuje svými časovými důsledky před hranici rozhodného období. Stěžovatelka však může oprávněně očekávat, že obecné soudy posoudí její tvrzení se zřetelem k tomu, zda – jak to vyslovil (bod 48) již Nejvyšší soud – byly předmětné nemovitosti „účinně konfiskovány“. Při vzniklé výjimečné kolizi restituční výluky a restitučního titulu jsou pak obecné soudy povinovány respektem k restitučnímu titulu.

V.

Závěry

60. Při opakovaných úvahách o vymezení hranice mezi ústavním a podústavním právem již popsal Ústavní soud situace, za nichž má nesprávná aplikace podústavního práva za následek porušení základního práva či svobody. Jde mimo jiné o porušení normy

podústavního práva, kvalifikované jako svévole (např. nerespektování kogentní normy), nebo o interpretaci, jež se dostane do extrémního rozporu s principy spravedlnosti [nález ze dne 2. 3. 2000 sp. zn. III. ÚS 269/99 (N 33/17 SbNU 235), nález ze dne 24. 11. 2004 sp. zn. III. ÚS 351/04 (N 178/35 SbNU 375) a řada dalších].

61. Předmětem řízení před Ústavním soudem byl nepochybně obtížný případ, v němž přezkumné soudy řešily otázky aplikace a interpretace atypického důvodu výluky z církevních restitucí podle § 8 odst. 1 písm. h) zákona č. 428/2012 Sb. Postup odvolacího a dovolacího soudu měl však za následek, že zastavením algoritmu přezkumu u důvodu výluky z restituce nedošlo k posouzení restitučního titulu samotného, včetně jeho zákonných podmínek. Přitom se jednalo o vlastní předmět řízení o přezkoumání rozhodnutí jiného orgánu podle části páté hlavy první o. s. ř. Zjištěná vysoká intenzita porušení práva oprávněné osoby na vydání věci podle § 5 písm. a) zákona č. 428/2012 Sb. vede k závěru, že oběma napadenými rozhodnutími obecných soudů bylo, v rámci práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, porušeno právo na spravedlivý proces.

62. Ústavní soud tedy konstatuje, že Nejvyšší soud a Vrchní soud v Praze porušily právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny, a to v komponentu spravedlivého projednání věci. Ústavní soud proto podle § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a obě napadená rozhodnutí zrušil. V dalším průběhu řízení jsou obecné soudy vázány nosnými důvody nálezu Ústavního soudu (čl. 89 odst. 2 Ústavy).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 25. ledna 2021

Ludvík David
předseda senátu